

*A. Campbell,
jan. 1940.*

HERRGÅRDSTRADITIONER.

Julbegåvning på herrgården.

1. Vilka erhöilo gåvor av något slag till julen:
  - av gårdens tjänstefolk
  - av gårdens underhavande
  - av socknens folk
  - av utsocknes folk (t.ex. häradstjänare)
  - av familjemedlemmarna.
2. Vem ordnade med och förberedde julbegåvningen?

Vem utdelade gåvorna - bland familjen - bland tjänarna - och hur gick det till? Fördes gåvorna ut till de underlydandes hem eller skulle de avhämtas på huvudgården?
3. Beskriv julbegåvningens olika beskaffenhet med hänsyn till mottagarens samhällsställning, kön, ålder. Värdefullt är att få fram även de minsta skiftningar i julbegåvningens traditionella innehåll. Vad har betraktats som särskilt hedersamt? Motsvarade julbegåvningen en persons duktighet, ålder i tjänsten o.s.v. och på vad sätt?
4. Förekom julbegåvning i form av vissa varor till jul, såsom ved, ljus, potatis, säd, fläsk, malt etc.? - Förekom julbegåvning i form av klädespersedlar, skodon o.dyl. - tyg, garn, tråd? - i form av beredda födoämnen och drycker, såsom bröd, korv, dricka etc. Eller såsom nyttiga eller nöjsamma presenter - julklappar - till barn och vuxna? Leksaker?
5. Hade man förberett julbegåvningen genom särskilt bak - brygd - slakt - ljusstöpning eller liknande? Lade man på förhand undan något av detta för att ge bort till jul?
6. Beskriv julhögens eller jullottens innehåll och anordning! Hade den en traditionellt bestämd form - bestod den t.ex. av samma sorters bröd år efter år eller kunde dess innehåll variera? Kunde även andra gåvor ha en sådan traditionellt bestämd form? (Observera att den traditionella julbegåvningen ofta bestått blott i en extra traktering, som förtärdes på stället!) Var dukades julhögen upp? Och vem gjorde detta?
7. När och hur utlämnades julbegåvning? Vid Lucia redan - vid Tomasmässan - vid julafton? Känner man till tunnkannekvällen söndagen före jul då tjänstfolket fick brännvinskanna att traktera sina vänner med? Var möjligen annandag jul tidpunkt för kaffefest och begåvning för gårdens underlydande?
8. Var julbegåvningen exempelvis till tjänarna bestämd i något kontrakt? Varför fick t.ex. präst och klockare gåvor till jul? Var

det vederlag i någon form från mottagarens sida? Eller utgjorde gåvan till prästen en liten del av tiondet? Skilde man mellan julfegåvning och avlöning in natura?

9. Hur överlämnades julfegåvning exempelvis till präst, klockare, skollärare och andra? Förekom traditionella yttranden, sånger, upptåg, utklädsel vid begåvningens utdelande? Har man t.ex. anordnat "jultomar" för underlydandes barn? Tillönskan om God Jul? Traditionell form för tacksägelse?

10. Vilken begåvning kom gårdens eller socknens fattiga till del? Julaltare till den fattiga? Hur behandlades jultiggare - bofasta fattiga? Delades fattigkost ut från skolan?

11. Gav tjänarna varandra gåvor sinsemellan? Är det bekant om t.ex. präst och klockare gävo varandra något? Förekom det att herrskapsbarnen kunde få någon liten julgåva från någon av tjänarna - barnsköterskan t.ex. Gåvo herrskapsfamiljerna t.ex. på ett par granngårdar varandra gåvor?